

PEDAGOGIK MAHORATNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY
 TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Farmonova Shabon Muxmadovna

Buxoro davlat universiteti pedagogika kafedrası dotsenti, pedagogika fanlari doktori (DSc)

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik mahoratni rivojlantirishning dolzarb masalalari zamonaviy texnologiyalar nuqtai nazaridan yoritilgan. Ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish, raqamli vositalar va interaktiv metodlardan foydalanish orqali o'qituvchining kasbiy faoliyatini takomillashtirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar pedagogning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va ta'lim sifatini oshirishda muhim omil ekanligi asoslab berilgan. Maqolada pedagogik mahoratni shakllantirish va rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali usullar va amaliy yondashuvlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik mahorat, zamonaviy texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, innovatsion ta'lim, interaktiv metodlar, pedagogik kompetentlik, kreativlik, raqamli ta'lim muhiti, masofaviy ta'lim, multimedia vositalari, ta'lim samaradorligi

Annotatsiya: V dannoy state osveщayutsya aktualnye voprosы razvitiya pedagogicheskogo masterstva s tochki zreniya sovremennыx texnologiy. Proanalizirovaniy vozmojnosti sovershenstvovaniya professionalnoy deyatelnosti pedagoga posredstvom vnedreniya innovatsionных podxodov v obrazovatelnyy protsess, a takje ispolzovaniya sifrovых sredstv i interaktivных metodov. Krome togo, obosnovano, chto sovremennые tehnologii yavlyayutsya vajnym faktorom razvitiya samostoyatel'nogo myshleniya pedagoga, yego tvorcheskogo podxoda i povыsheniya kachestva obrazovaniya. V state predstavleny effektivные metody i prakticheskie podxоды, sposobstvuyущие formirovaniyu i razvitiyu pedagogicheskogo masterstva.

Klyuchevыe slova: pedagogicheskoe masterstvo, sovremennые tehnologii, informatsionno-kommunikatsionные tehnologii, innovatsionnoe obrazovanie, interaktivные metody, pedagogicheskaya kompetentnost, kreativnost, sifrovaya obrazovatel'naya sreda, distansionnoe obuchenie, multimediyные sredstva, effektivnost obrazovaniya

Abstract: This article examines aktual issues of developing pedagogical mastery from the perspective of modern technologies. The possibilities of improving a teacher's professional activity through the implementation of innovative approaches in the educational process, as well as the use of digital tools and interactive methods, are analyzed. In addition, it is substantiated that modern technologies are an important factor in developing teachers' independent thinking, creative approach, and in enhancing the quality of education. The article presents effective methods and practical approaches that contribute to the formation and development of pedagogical mastery.

Keywords: pedagogical mastery, modern technologies, information and communication technologies, innovative education, interactive methods, pedagogical competence, creativity, digital educational environment, distance learning, multimedia tools, educational effectiveness

KIRISH

Hozirgi globallashtirish va raqamlash davrida ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biriga aylandi. XXI asrda bilimlar hajmining tez o'sishi, axborot oqimining kengayishi va texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim mazmuni hamda shakliga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda o'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, tahlil qilishga, muammolarni hal etishga va yangicha yondashuvlarni qo'llashga o'rgatuvchi yetakchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik mahorat esa ana shu jarayonning asosiy tushunchalaridan biri hisoblanadi. U o'qituvchining kasbiy bilimi, amaliy ko'nikmalari, pedagogik texnikasi, psixologik tayyorgarligi va shaxsiy fazilatlarining uyg'unligida namoyon bo'ladi. Bugungi kunda pedagogik mahoratni rivojlantirish faqat an'anaviy usullar bilan cheklanib qolmasdan, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar bilan boyitilishi talab etiladi. Chunki zamonaviy ta'lim muhiti o'qituvchidan doimiy ravishda o'z ustida ishlashni, yangi bilimlarni o'zlashtirishni va o'z faoliyatini takomillashtirib borishni talab qiladi.

Ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim sohasiga kirib kelishi pedagogik faoliyat mazmunini sezilarli darajada o'zgartirdi. Elektron ta'lim resurslari, multimedia vositalari, masofaviy ta'lim platformalari va interaktiv dasturlar o'qituvchi uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Bu esa pedagogik mahoratni yangi bosqichga olib chiqib, uning mazmuniga "raqamli kompetentlik", "innovatsion fikrlash" va "kreativ yondashuv" kabi muhim jihatlarni qo'shmoqda.

Zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish nafaqat ta'lim jarayonini yaxshilaydi, balki o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularning faolligini kuchaytiradi va mustaqil ta'lim ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, bu texnologiyalar o'qituvchining darsni rejalashtirish, tashkil etish va baholash ishlarini ham ancha yengillashtiradi. Natijada ta'lim sifati va samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, pedagogik mahoratni rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bugungi kunda nafaqat muhim, balki zaruriy talabga aylangan. Chunki bilimli, raqobatbardosh va ijodkor avlodni tarbiyalash bevosita o'qituvchining mahoratiga bog'liq. Shuning uchun har bir pedagog zamonaviy texnologiyalarni puxta o'zlashtirishi, ulardan maqsadli va samarali foydalanishi orqali o'z kasbiy salohiyatini doimiy ravishda rivojlantirib borishi zarur.

Pedagogik mahorat — bu o'qituvchining o'z kasbiy faoliyatini yuqori darajada tashkil eta olishini ta'minlaydigan bilim, ko'nikma, malaka, tajriba hamda shaxsiy sifatlar yig'indisidir. Bu faqat nazariy bilimlarni bilish bilan cheklanmaydi, balki ularni amaliyotda samarali qo'llash, darsni maqsadli va qiziqarli tashkil etish, o'quvchilar bilan to'g'ri munosabat o'rnatish va ularning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsata olishni ham qamrab oladi. Shu jihatdan, pedagogik mahorat o'qituvchining kasbiy yetukligini ko'rsatuvchi muhim ko'rsatkich hisoblanadi.

Pedagogik mahorat ko'p qirrali tushuncha bo'lib, u bir necha muhim tarkibiy qismlardan tashkil topadi. Avvalo, o'qituvchi o'z fani bo'yicha chuqur bilimga ega bo'lishi, shu bilan birga pedagogika va psixologiya asoslarini yaxshi o'zlashtirgan bo'lishi lozim. Shuningdek, pedagogik texnika — nutq madaniyati, ovozni boshqarish, mimika va

jestlardan o‘rinli foydalanish ham katta ahamiyatga ega. Bundan tashqari, kommunikativ qobiliyatlar, ya‘ni o‘quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qilish, ijobiy psixologik muhit yaratish ham pedagogik mahoratning ajralmas qismi hisoblanadi. Eng muhimi, o‘qituvchida empatiya, ya‘ni o‘quvchini tushunish qobiliyati va ijodkorlik bo‘lishi kerak.

Pedagogik mahoratning ahamiyati juda katta. U, birinchi navbatda, ta‘lim sifati va samaradorligini belgilaydi. Mahorati yuqori bo‘lgan o‘qituvchi darsni tushunarli, tizimli va qiziqarli tashkil etadi. Bu esa o‘quvchilarning bilimlarni oson va puxta o‘zlashtirishiga yordam beradi. Shu bilan birga, bunday o‘qituvchi o‘quvchilarda fanga qiziqish uyg‘ota oladi, ularni faol ishtirok etishga va mustaqil fikrlashga undaydi.

Shu bilan birga, o‘qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki tarbiyachi hamdir. Uning muomalasi, odobi va dunyoqarashi o‘quvchilar uchun namuna bo‘ladi. Shu sababli pedagogik mahorat orqali o‘quvchilarda nafaqat bilim, balki ma‘naviy-axloqiy sifatlar ham shakllanadi.

Bugungi kunda pedagogik mahoratga bo‘lgan talab yanada ortib bormoqda. Chunki zamonaviy o‘quvchilar axborotga boy muhitda yashamoqda va an‘anaviy dars usullari ularni har doim ham qiziqitira olmaydi. Shuning uchun o‘qituvchi doim o‘z ustida ishlashi, yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini o‘zlashtirishi, dars jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy qilishi zarur.

Pedagogik mahoratning yana bir muhim jihati — bu o‘qituvchining o‘z-o‘zini rivojlantirish qobiliyatidir. Ya‘ni u o‘z faoliyatini tahlil qila olishi, xatolaridan to‘g‘ri xulosa chiqarishi va doimiy ravishda o‘zini takomillashtirib borishi kerak. Ana shu sifatlar o‘qituvchini haqiqiy professionalga aylantiradi.

Shuni alohida ta‘kidlash kerakki, bugungi kunda pedagogik mahoratni rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalar muhim o‘rin tutadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar — bu ta‘lim jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi, aniq maqsadga yo‘naltirilgan usullar, vositalar va shakllar tizimidir. Ular nafaqat texnik vositalarni, balki o‘qitish mazmuni va metodikasini ham o‘z ichiga oladi.

Zamonaviy texnologiyalar ta‘lim jarayonini yanada qiziqarli, interaktiv va samarali qiladi. Ular o‘quvchilarni faol ishtirok etishga, mustaqil fikrlashga va ijodiy yondashuvga o‘rgatadi. Shu bilan birga, o‘qituvchining darsni tashkil etish imkoniyatlarini kengaytiradi va uning pedagogik mahoratini yangi bosqichga olib chiqadi.

Pedagogik mahoratni rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalarning o‘rni beqiyosdir.

Pedagogik mahoratni yuksaltirish zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish bilan bevosita bog‘liq. Bugungi o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki ta‘lim jarayonini tashkil etuvchi va boshqaruvchi, innovatsiyalarni joriy etuvchi mutaxassis sifatida faoliyat yuritadi.

Zamonaviy texnologiyalar o‘qituvchining mahoratini bir necha yo‘nalishda rivojlantiradi:

Birinchi navbatda, interaktiv ta‘lim usullari o‘quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etadi. Masalan, “aqliy hujum”, “klaster”, “debat”, “rolli o‘yinlar” kabi usullar o‘quvchilarning

fikrlashini faollashtiradi. Bu jarayonda o'qituvchi asosan yo'naltiruvchi va boshqaruvchi vazifasini bajaradi.

Ikkinchidan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari o'qituvchiga darsni zamonaviy va samarali tashkil etish imkonini beradi. Prezentatsiyalar, elektron darsliklar va onlayn platformalardan foydalanish pedagogning axborot bilan ishlash qobiliyatini oshiradi.

Uchinchidan, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim har bir o'quvchining imkoniyati va ehtiyojini hisobga olishga yordam beradi. Bu esa o'qituvchidan yuqori pedagogik mahorat va psixologik yondashuvni talab etadi.

To'rtinchidan, keys va loyiha usullari o'quvchilarda ijodkorlik va mustaqil fikrlashni rivojlantiradi. Bu jarayonda o'qituvchi maslahatchi va yo'l ko'rsatuvchi sifatida ishtirok etadi.

Nihoyat, Masofaviy ta'lim texnologiyalari o'qituvchining raqamli savodxonligini oshirishda juda katta ahamiyatga ega. Chunki onlayn dars o'tish jarayonida o'qituvchi turli raqamli vositalardan foydalanishga majbur bo'ladi va shu orqali uning ko'nikmalari asta-sekin shakllanib boradi.

Masalan, o'qituvchi onlayn dars o'tish uchun Zoom yoki Google Meet platformalaridan foydalanadi. Bu jarayonda u ekranni namoyish qilish, prezentatsiya ko'rsatish, chat orqali muloqot qilish kabi funksiyalarni o'zlashtiradi. Natijada, u oddiy darsni ham zamonaviy va qiziqarli tarzda tashkil eta oladi.

Yana bir misol sifatida, Google Classroom yoki Moodle kabi platformalarni olish mumkin. Bu yerda o'qituvchi o'quvchilarga topshiriq jo'natadi, ularning ishlarini qabul qiladi va baholaydi. Bu jarayon o'qituvchidan fayllar bilan ishlash, onlayn baholash tizimlarini tushunish va raqamli tartib-intizomni saqlashni talab qiladi. Shu orqali uning raqamli kompetentligi yanada oshadi.

Shuningdek, o'qituvchi darsni qiziqarli qilish uchun Kahoot, Quizizz kabi interaktiv test dasturlaridan foydalanishi mumkin. Masalan, dars oxirida test o'tkazib, o'quvchilarning bilimlarini tekshiradi. Bu usul nafaqat o'quvchilarni faollashtiradi, balki o'qituvchiga ham zamonaviy baholash usullarini o'zlashtirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, o'qituvchi YouTube orqali videodarslar tayyorlashi yoki tayyor videolardan foydalanishi mumkin. Masalan, murakkab mavzularni videorolik orqali tushuntirish o'quvchilar uchun ancha oson va qiziqarli bo'ladi. Bu esa o'qituvchining axborotni vizual va audio shaklda taqdim etish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Yuqorida keltirilgan fikrlardan shuni anglash mumkinki, pedagogik mahorat va zamonaviy texnologiyalar bir-biri bilan chambarchas bog'liq tushunchalardir. Pedagogik mahorat o'qituvchining kasbiy poydevori bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ana shu mahoratni amaliyotda samarali namoyon etish imkonini beruvchi muhim vosita hisoblanadi.

Bugungi ta'lim tizimida faqat bilimli bo'lishning o'zi yetarli emas. O'qituvchi o'z bilimini zamonaviy usullar orqali yetkaza olishi, darsni qiziqarli va interaktiv tarzda tashkil etishi, har bir o'quvchini jarayonga jalb qila olishi zarur. Bu esa, albatta, zamonaviy texnologiyalardan unumli foydalanishni talab qiladi.

Shuningdek, texnologiyalar o'qituvchiga faqat dars o'tishda yordam berib qolmay, balki uning o'z ustida ishlashi, yangi bilimlarni o'zlashtirishi va kasbiy jihatdan o'sishi

uchun ham katta imkoniyat yaratadi. Masalan, onlayn kurslar, vebinarlar, elektron resurslar orqali pedagog doimiy ravishda o'z malakasini oshirib borishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, har bir pedagog zamonaviy texnologiyalarni chuqur o'zlashtirishi, ulardan maqsadli va samarali foydalanishi juda muhim. Chunki bu nafaqat uning dars sifatiga, balki o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi va faolligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, pedagogik mahorat va zamonaviy texnologiyalar uyg'unligi zamonaviy ta'limning eng muhim sharti hisoblanadi. Ana shu uyg'unlikni ta'minlay olgan o'qituvchi haqiqiy zamonaviy pedagog sifatida shakllanadi va jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abduqodirov A.A., Ishmuxamedov R.J. Ta'limda raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
2. Tolipov O.Q., Usmonboeva M. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2021.
3. Azizxodjaeva N.N. Pedagogik mahorat va innovatsion ta'lim. – Toshkent, 2022.
4. Ziyamuxamedov B. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. – Toshkent, 2021.
5. Sayidaxmedov N. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent, 2022.
6. Farmonova Sh.M. "Pedagogik mahorat" -Buxoro.2022
7. Жўраев Р.Х., Тўхтаев Б.А.
Замонавий педагогик технологиялар. – Тошкент: "Фан ва технология", 2021.
8. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А., Пардаев А.
Таълимда инновацион технологиялар. – Тошкент: "Ўқитувчи", 2020.
9. Саидов С.О.
Педагогик маҳорат асослари. – Тошкент: "Наврўз", 2022.
10. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: 2021.